

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

**SPRENDIMAS
DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS
RĖMIMO SPECIALIOSIOS PROGRAMOS PATVIRTINIMO**

2024 m. gruodžio 19 d. Nr. T-239
Zarasai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 18 punktu, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 63 straipsnio 5 punktu, atsižvelgdama į Zarasų rajono savivaldybės bendruomenės sveikatos tarybos 2024 m. lapkričio 15 d. posėdžio protokolą Nr. L(9.45)-154, Zarasų rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

1. Patvirtinti Zarasų rajono savivaldybės 2025 m. visuomenės sveikatos rėmimo specialiąją programą (pridedama).
2. Paskelbti sprendimą Teisės aktų registre ir rajono Savivaldybės interneto svetainėje www.zarasai.lt.

Savivaldybės merė

Nijolė Guobienė

PATVIRTINTA
Zarasų rajono savivaldybės tarybos
2024 m. gruodžio 19 d.
sprendimu Nr. T-239

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS RĖMIMO SPECIALIOJI PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Zarasų rajono savivaldybės 2025 m. visuomenės sveikatos rėmimo specialioji programa (toliau – Programa) nustato Programos tikslą, uždavinius, priemones, prioritetines sritis, programos įgyvendinimo tvarką, lėšų šaltinius ir jų naudojimo tvarką.

2. Programa parengta atsižvelgiant į Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“, kurios pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai bei Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2022 m. ataskaitos duomenis.

3. Programą tvirtina Zarasų rajono savivaldybės taryba.

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ

4. Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, visuomenės sveikatos būklę lemia: 50 proc. žmonių gyvensena, 20 proc. juos supanti aplinka, 20 proc. genetinis paveldimumas ir 10 proc. sveikatos priežiūros tarnybų veikla. Didelę įtaką sveikatos būklei taip pat turi socialinė, ekonominė, demografinė situacija.

5. Remiantis Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos duomenimis, Zarasų rajono socialinė-ekonominė situacija, lyginant su Lietuvos situacija, nėra labai palanki: mažos gyventojų pajamos, didėja ilgalaikio nedarbo lygis. Zarasų rajone 2024 m. liepos 1 d. registruotas nedarbo lygis buvo 10,4 proc. ir šiuo atžvilgiu viršijo šalies rodiklį, kuris buvo 8,4 proc.

Valstybės duomenų agentūros duomenimis ir atsižvelgiant į Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro pateiktą Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą, Zarasų rajono savivaldybės gyventojų skaičius 1996–2022 m. laikotarpiu sumažėjo 9 634 gyventojais, arba – 39,44 proc. Tai viena iš labiausiai depopuliacijos paliestų savivaldybių – kaip ir visas platesnis Šiaurės Rytų Lietuvos regionas. Imant trijų metų vidurkį, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Zarasų rajono savivaldybėje buvo 4,5 m. trumpesnė nei šalies vidurkis (Zarasų rajone 71,3 m., Lietuvoje – 75,8 m.).

Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, Zarasų rajono savivaldybėje 2024 m. pradžioje gyveno 14 569 nuolatinių gyventojų. Kaimo gyventojai sudaro daugiau nei pusę visų Zarasų rajono gyventojų (8 199 gyventojai). 2024 m. pradžioje Zarasų rajono jaunimas sudarė šeštadalį visų Zarasų rajono gyventojų – 15,6 proc. 2023 m. gimė 67 kūdikiai ir tai yra 6 kūdikiais mažiau nei 2022 m., gimstamumo rodiklis rajone buvo 5,2/1 000 gyventojų (Lietuvoje – 87,8/1 000 gyventojų). Mirusių asmenų skaičius 2023 m. Zarasų rajone buvo 288, o tai sudarė 0,7 proc. Lietuvoje mirusių asmenų. Bėgant metams populiacija sensta, kasmet rajone mažėja jaunesnio 0–17 ir 18–44 amžiaus gyventojų ir analogiškai daugėja vyresnio 45–64 ir 65+ amžiaus rajono gyventojų.

Gyventojų išsilavinimo lygis, pajamų dydis, užimamos pareigos ar priklausymas vienai ar kitai socialinei grupei turi didžiulės įtakos sveikatai.

Zarasų demografinė būklė, kaip ir visos Lietuvos, nėra palanki – mažėja gyventojų skaičius, sensta visuomenė, trumpesnė vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Gimstamumo tendencijos

yra mažėjančios, natūralaus gyventojų prieaugio ir kūdikių mirtingumo rodikliai išlieka panašūs, tačiau yra žemesni nei Lietuvos vidurkis. Kiekvienais metais mažėja vaikų skaičius, kurie dalyvauja dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, tuo pačiu didėja vaikų, neturinčių visiškai sveikų dantų, skaičius, todėl daroma prielaida, jog šiai sričiai būtina skirti daugiau dėmesio, ypač tai turi daryti tėvai.

Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklis mažesnis (Zarasų r. 60,2/10 000 gyventojų, nei Lietuvos vidurkis, kuris siekia 68,1,1/10 000 gyventojų). 2022 m. Zarasų rajone mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, yra didesnis lyginant su Lietuvos vidurkiu (Zarasų r. 27,2/100 000 gyventojų, Lietuvos vidurkis 22,8/100 000 gyventojų). Keletą metų iš eilės mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv. Zarasų rajone yra vienas didžiausių Lietuvoje (Zarasų r. 1273,5/100 000 gyventojų, Lietuvos vidurkis 794,7/100 000 gyventojų). Pagrindinės mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir mirtingumas nuo išorinių priežasčių.

Savižudybė yra pagrindinė visuomenės sveikatos priežiūros problema, dėl to turėtų būti teikiamas prioritetas šios problemos sprendimui. Savižudybės Lietuvoje yra vertinamos kaip plačiai paplitusios ir itin opios nacionalinio masto socialinės ir psichikos sveikatos problemos. Socialinės bei finansinės problemos yra pagrindiniai tokio aukšto savižudybių reitingo šaltiniai. Specialistai sutaria, kad savižudybių skaičius Lietuvoje kasmet mažėja, tačiau šie skaičiai vis tiek išlieka vieni didžiausių Europoje. Vertinant savivaldybių gyventojų savižudybių rodiklius, atsižvelgiama į mažųjų savivaldybių atvejų skaičius, nes šios savivaldybės labai „jautrios“ kiekvienam savižudybės atvejui dėl mažesnio gyventojų skaičiaus.

Palyginus dešimties metų laikotarpį, matyti, kad Zarasų rajono savivaldybės savižudybių rodiklis kito nevienodai. 2022 m. Lietuvoje registruoti 527 nusižudę žmonės. Zarasų rajono savivaldybėje savižudybių skaičius per 10 metų taip pat mažėja, bet išlieka vis dar aukštas. 2022 m. registruota 6 savižudybės (rodiklis – 32,2/100 000 gyventojų). Tuo tarpu bandymų žudyti absoliutus skaičius Zarasų rajone buvo 8. Dėl mažesnio gyventojų skaičiaus Zarasų rajone, rodiklis yra didelis. Pagrindinė santykinai didelio savižudybių skaičiaus rajone priežastis – socialinės ir ekonominės regiono problemos: nedarbas, su tuo susijęs alkoholio vartojimas. Tai patvirtina ir Zarasų rajono savivaldybėje stebimas santykinai didelis socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius, aukštas nedarbo lygis bei aukštas mirtingumo nuo alkoholio sukeltų ligų skaičius.

6. Atlikus Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų analizę, stebimos šios opiausios rajono problemos:

- Zarasų r. gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė 71,3 m., 4,5 metais trumpesnė nei šalies vidurkis;
- savižudybių skaičius – 40,9 karto/100 tūkst. gyv., Lietuvos vidurkį viršija 2,6 karto;
- šeimų, patiriančių socialinę riziką, skaičius – 6,8 /tūkst. gyv., Lietuvos vidurkį viršija 2,0 karto;
- ilgalaikio nedarbo lygis 1,6 karto didesnis už Lietuvos rodiklį;
- mirtingumas dėl išorinių priežasčių 1,6 karto didesnis už Lietuvos vidurkį;
- socialinės pašalpos gavėjų skaičius – 51,7 /tūkst. gyv., Lietuvos rodiklį viršija 3,4 karto;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo – 3,3 karto /100 tūkst. gyv., 1,1 karto didesnis už šalies vidurkį;
- išvengiamų hospitalizacijų skaičius 29,7 karto/tūkst. gyv., 2,5 karto daugiau nei Lietuvoje;
- mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų – 1273,5 karto /100 tūkst. gyv., Lietuvos rodiklį viršija 2,8 karto;
- mirtingumas nuo piktybinių navikų – 333,7 karto /100 tūkst. gyv., Lietuvos rodiklį viršija 2,2 karto;
- slaugytojų, tenkančių vienam gyventojui skaičius – 3,6, t. y. 1,9 karto daugiau nei Lietuvoje;
- šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv. – 6,7, t. y. 2,1 karto mažiau nei Lietuvos rodiklis;
- apsilankymų pas gydytoją skaičius vienam gyventojui – 7,7, t. y. 1,6 karto mažiau nei Lietuvoje.

7. Siekiant geresnės Zarasų rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, būtina vykdyti visuomenės švietimą per vietines visuomenės informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką, plėtoti sveikatinimo veiklą pasiūlę visoms amžiaus grupėms, skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti organizuojamuose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose, įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse. Kompleksiškai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas, siekiant didesnio gyventojų informuotumo ir aktyvumo vykdant valstybės finansuojamas prevencines programas, būtinas glaudesnis visuomenės sveikatos priežiūros, asmens sveikatos priežiūros įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir kitų sektorių atstovų bendradarbiavimas.

8. Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos programoje yra pateikiamos šios rekomendacijos:

8.1. siekiant gerinti ir stiprinti Zarasų rajono gyventojų sveikatos būklę, mažinant sveikatos netolygumus, mirtingumą nuo plačiai paplitusių ligų, būtina skatinti glaudų tarpsektorinį bendradarbiavimą, kompleksiškai spręsti savivaldybės gyventojų sveikatos problemas, būtina plėtoti sveikatinimo veiklas visose amžiaus grupėse;

8.2. teikti psichologinę, metodinę pagalbą Zarasų rajono gyventojams, įtraukti ir tuos, kurie išgyvena nusižudžiusiojo artimojo netektį. Šviesti ir informuoti visuomenę apie psichologinės pagalbos galimybes, prevencines priemones, kaip atpažinti savižudiškų minčių turintį asmenį ir kokią pagalbą jam pasiūlyti;

8.3. mokyti ir skatinti gyventojus rinktis fiziškai aktyvų gyvenimą, sveikesnę mitybą, atsisakyti organizmą žalojančių veiksnių;

8.4. toliau skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, bendruomenių, bendrojo ugdymo, neformaliojo gydymo įstaigų, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose, tęsti fizinio aktyvumo populiarinimą bei mokymus, įtraukti kuo daugiau įvairaus amžiaus žmonių;

8.5. tęsti gyventojų sveikatos raštingumo gerinimą organizuojant sveikos gyvensenos ugdymo bei ligų prevencijos renginius, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą visuomenėje per masinio informavimo priemones;

8.6. organizuoti daugiau sveikatos stiprinimo ir kitų įvairaus pobūdžio renginių kaimiškose vietovėse;

8.7. raginti gyventojus reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą;

8.8. didinti valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo mastą ir profilaktiniam pasitikrinimui pakviesti ne mažiau kaip 80 proc. nustatytos amžiaus grupės gyventojų (parengti priemones, aukštam kvietimų lygiui užtikrinti (pvz., asmeninius kvietimus sms žinutėmis / skambučiais / laiškais elektroniniu paštu ir kt.).

III SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

9. Programos tikslas – remti visuomenės sveikatos priežiūros priemones, gerinančias gyventojų sveikatą ir gyvenimo kokybę, ugdančias atsakomybę už savo sveikatą, ilginančias vidutinę gyventojų trukmę, mažinančias sveikatą žalojančios elgsenos paplitimą tarp Zarasų rajono gyventojų ir gyventojų mirtingumo priežastis, užtikrinančias sveikatai palankią aplinką.

10. Programos uždaviniai:

10.1. stiprinti gyventojų sveikatą ir vykdyti sveikatą žalojančios elgsenos prevenciją;

10.2. vykdyti užkrečiamųjų ligų profilaktiką ir kontrolę;

10.3. ugdyti gyventojų atsakomybę už savo sveikatą, skatinti ligų prevenciją.

IV SKYRIUS PRIORITETINĖS SRITYS

11. Programos prioritetinės sritys yra šios:
 - 11.1. gyventojų sveikatos išsaugojimas (sveikos gyvensenos propagavimas, psichikos sveikatos stiprinimas, savižudybių ir smurto prevencija, patyčių, priklausomybių prevencija);
 - 11.2. sveikatai žalingų įpročių prevencija (rūkymo, psichotropinių medžiagų vartojimo, alkoholio prevencija);
 - 11.3. hepatito, onkologinių ir širdies kraujagyslių ligų prevencija (fizinis aktyvumas, sveika mityba, sveikos gyvensenos propagavimas);
 - 11.4. psichologinė, emocinė ir kita sveikatinimo pagalba šeimoms, susilaukusioms naujagimio (pogimdyvinė depresija), neišnešiojus naujagimį, susilaukus naujagimio su negalia;
 - 11.5. burnos higiena ir sveikata;
 - 11.6. nelaimingų atsitikimų ir traumų prevencija;
 - 11.7. aplinkos apsaugos prevencija (geriamojo vandens, maudyklų vandens kokybės stebėseną).

V SKYRIUS PROGRAMOS FINANSAVIMO ŠALTINIAI

12. Programos finansavimo šaltiniai:
 - 12.1. Zarasų rajono savivaldybės biudžeto asignavimai;
 - 12.2. 20 procentų Zarasų rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšos;
 - 12.3. savanoriškos fizinių ir juridinių asmenų įmokos;
 - 12.4. kitos teisėtai įgytos lėšos.

VI SKYRIUS PROGRAMOS PRIEMONĖS

13. Programos lėšos naudojamos šioms priemonėms:
 - 13.1. onkologinių ir širdies kraujagyslių ligų prevencijos priemonėms;
 - 13.2. sveikatai žalingų įpročių prevencijos priemonėms;
 - 13.3. psichologinės, emocinės pagalbos priemonėms;
 - 13.4. sveikatos ugdymo ir ligų prevencijos priemonėms;
 - 13.5. gyventojų sveikatą stiprinančioms, išsaugančioms ir visuomenės sveikatos apsaugos priemonėms.

VII SKYRIUS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO IR LĖŠŲ NAUDOJIMO TVARKA

14. Programa įgyvendinama vadovaujantis Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos projektų, finansuojamų Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšomis, atrankos, finansavimo ir kontrolės tvarkos aprašu, patvirtintu Zarasų rajono savivaldybės tarybos sprendimu.
15. Programos visuomenės sveikatos projektus atranka ir vertina Zarasų rajono savivaldybės bendruomenės sveikatos taryba.
16. Programos pajamos ir išlaidos kasmet planuojamos Zarasų rajono savivaldybės biudžete.
17. Programos lėšos, numatytos 12.1 punkte, nepanaudotos einamaisiais biudžetinais metais, gražinamos į Zarasų rajono savivaldybės biudžetą.

18. Programos lėšos, numatytos 12.2 punkte, nepanaudotos einamaisiais biudžetinais metais, naudojamos kitais metais numatytoms priemonėms finansuoti.

19. Programos lėšos naudojamos pagal numatytų priemonių paskirtį.

20. Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos priemonių vykdymo ataskaitas Zarasų rajono savivaldybės administracija pateikia Zarasų rajono savivaldybės tarybai ir Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centrai Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2019 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. V-656 „Dėl Savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos priemonių vykdymo ataskaitos formos patvirtinimo“ nustatyta tvarka.

VIII SKYRIUS LAUKIAMI REZULTATAI

21. Programos įgyvendinimas padės stiprinti ir gerinti gyventojų sveikatą, leis sumažinti gyventojų sergamumą, kuri lemia neteisinga žmonių gyvensena, elgsena, neigiami aplinkos veiksniai, padidės gyventojų atsakomybė už savo sveikatą.

IX SKYRIUS GALIMOS GRĖSMĖS

22. Per metus numatomos priemonės ar priemonėms skiriamos lėšos gali mažėti dėl įvairių priežasčių – teisės aktų pakeitimų, naujai patvirtintų valstybinių sveikatos programų, įplaukų dydžio, ekonominės padėties ir kt.

X SKYRIUS ATSAKOMYBĖ

23. Už Programoje numatytų priemonių įgyvendinimo organizavimą ir lėšų apskaitą atsako Zarasų rajono savivaldybės administracija.

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Zarasų rajono savivaldybė 111102064, Sėlių a. 22, 32110 Zarasai
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS RĖMIMO SPECIALIOSIOS PROGRAMOS PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2024-12-19 Nr. T-239
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Nijolė Guobienė, Merė, Meras, vicemera
Sertifikatas išduotas	NIJOLĖ GUOBIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2024-12-19 21:42:28 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2024-12-19 21:42:47 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2023-05-05 15:39:22 – 2028-05-03 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Zarasų rajono savivaldybės administracija, į.k. 188753461 LT", sertifikatas galioja nuo 2024-12-18 12:16:00 iki 2027-12-18 12:16:00
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avilys, versija 3.5.71.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2024-12-19 22:16:00)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2024-12-19 22:16:00 Dokumentų valdymo sistema Avilys

Nuorašas tikras
Zarasų rajono savivaldybė
2024-12-19